

ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ-ΙΩΣΗΦ ΣΤΑΝΓΚΑΝΕΛΛΗ

Θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε την «μικροϊστορία» ως το γνωστικό διάβημα μιας ομάδας ιστορικών που εμφανίστηκε στην Ιταλία στις αρχές της δεκαετίας του 1970, κι έφτασε στην μεγαλύτερη ανάπτυξή του στα μέσα της δεκαετίας του 1980, για να γίνει ευρύτερα γνωστό στη χώρα μας, μέσω της ερευνητικής παραγωγής ενός εκ των πρωταγωνιστών της, του Κάρλο Γκίντζμπουργκ, περί τις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε την «μικροϊστορία» ως το γνωστικό διάβημα μιας ομάδας ιστορικών που εμφανίστηκε στην Ιταλία στις αρχές της δεκαετίας του 1970, κι έφτασε στην μεγαλύτερη ανάπτυξή του στα μέσα της δεκαετίας του 1980, για να γίνει ευρύτερα γνωστό στη χώρα μας, μέσω της ερευνητικής παραγωγής ενός εκ των πρωταγωνιστών της, του Κάρλο Γκίντζμπουργκ, περί τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Πρόκειται περισσότερο για την συμβατική ονομασία μιας θεωρητικής, μεθοδολογικής και πρακτικής προσπάθειας μιας ομάδας ιστορικών, παρά για μια συγκροτημένη σχολή ή ρεύμα.

Σύμφωνα με τον Γκίντζμπουργκ «η πειραματική στάση που συνένωσε προς το τέλος της δεκαετίας του 1970 την ομάδα των ιταλών ερευνητών της μικροϊστορίας... βασίστηκε στη συνειδητοποίηση ότι όλα τα στάδια που καθοδηγούν την έρευνα είναι κατασκευασμένα κι όχι δεδομένα. Όλα: η ταυτοποίηση του αντικειμένου και της σημαντικότητάς του, η επεξεργασία των κατηγοριών με βάση τις οποίες αναλύεται, τα κριτήρια επαλήθευσης, οι υφολογικοί και αφηγηματικοί τρόποι μέσω των οποίων τα αποτελέσματα μεταδίδονται στον αναγνώστη . Αυτός όμως ο τονισμός της κατασκευαστικής φάσης που συνδέεται με την έρευνα συνδεόταν με μια κατηγορηματική άρνηση των σκεπτικιστικών συνεπαγωγών, οι οποίες είναι εντονότατα παρούσες στην ευρωπαϊκή και αμερικάνικη ιστοριογραφία των δεκαετιών του 1980 και 1990. Κατά την γνώμη μου, η ιδιαιτερότητα της ιταλικής μικροϊστορίας θα πρέπει να αναζητηθεί σε αυτό το γνωσιακό στοίχημα

».

□

Η μικροϊστορία, τα Annales, η κλίμακα: Απόκριση στον Κάρλο Γκίντζμπουργκ

Συντάχθηκε απο τον/την Maya
Σάββατο, 30 Μάρτιος 2019 08:53 -

Τα Annales της δεκαετίας του 1960: ένας προπάτορας- «αντίπαλος»

Σε αυτό το σημείο οφείλω να περιγράψω, σχηματικά, ορισμένες πτυχές του είδους της κοινωνικής ιστορίας που επικρατούσε κατά τη δεκαετία του 1960, μέσω του κύκλου των Annales, διότι η μικροϊστορία συγκροτείται αρχικά ως κριτική της.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα της κυρίαρχης κοινωνικής ιστορίας εκείνης της περιόδου ήταν η συστηματική χρήση ποσοτικών μεθόδων. Πλείστοι ιστορικοί των Annales θεώρησαν ότι η ένταξη των υπάλληλων τάξεων στην γενική ιστορία μπορούσε να επιτευχθεί μόνο κάτω από το έμβλημα του «αριθμού και της ανωνυμίας», [μέσα από τη δημογραφία και την κοινωνιολογία, μέσα από την ποσοτική μελέτη των κοινωνιών του παρελθόντος.](#) Αυτό οφειλόταν σε τρεις λόγους: στην κριτική στάση έναντι της κυρίαρχης «γεγονοτολογικής», πολιτικής ιστορίας «των μεγάλων ανδρών» και, ταυτόχρονα, στην έλλειψη ικανών, αξιόπιστων και «επιστημονικά αποδεκτών» μαρτυριών, που θα μπορούσαν να μας διαφωτίσουν με πιο συγκεκριμένο τρόπο για τις διάφορες πτυχές των υπάλληλων τάξεων του παρελθόντος. Ο τρίτος (υπόρρητος) λόγος απορρέει από την προσπάθεια δημιουργίας μιας ιστορικής επιστήμης συμμορφωμένης με το (κυρίαρχο, κοινωνικά) μοντέλο των φυσικών επιστημών. Αυτό που έπρεπε να γίνει ήταν η εγκατάλειψη του μοναδικού, του τυχαίου (το υποκείμενο, το γεγονός, η «εξαιρετική» περίπτωση) ώστε οι κοινωνικοί επιστήμονες να αφιερώσουν όλες τους τις δυνάμεις στο μοναδικό δυνατό αντικείμενο επιστημονικής έρευνας: το επαναλαμβανόμενο γεγονός και τις παραλλαγές του, τις παρατηρήσιμες κανονικότητες, με απώτερο σκοπό τη διατύπωση μιας νόρμας. Κύρια χαρακτηριστικά της ήταν και είναι η πρωτοκαθεδρία της έρευνας όσο το δυνατόν μεγαλύτερων συσσωματώσεων, η επιμονή στην ποσοτικοποίηση κατά την ανάλυση των κοινωνικών φαινομένων, η επιλογή της διερεύνησης μιας επαρκώς μακράς χρονικής περιόδου, ώστε να είναι δυνατή η παρατήρηση συνολικών μεταβολών – και, ως συνέπεια του τελευταίου, η ανάλυση διαφοροποιημένων χρονικότητων.

Από αυτές τις εναρκτήριες αξιώσεις προέκυψαν κάποιες συνέπειες που σημάδεψαν βαθιά τις διαδικασίες που χρησιμοποιήθηκαν. Η επιλογή των σειρών και του αριθμού επέβαλε όχι μόνο την ανακάλυψη των κατάλληλων μαρτυριών (ή την επεξεργασία με διαφορετικές μεθόδους των ήδη υπαρχουσών), αλλά και τον καθορισμό δεικτών που να χρησιμεύουν στην αφαίρεση από την αρχαική μαρτυρία ενός περιορισμένου αριθμού ιδιοτήτων, κάποιων συγκεκριμένων τμημάτων/πτυχών, με σκοπό τη μελέτη των μεταβολών τους εντός μιας χρονικής περιόδου: αρχικά, τιμές και εισοδήματα, στη συνέχεια επίπεδα πλούτου, ταξινομήσεις με βάση το επάγγελμα, γεννήσεις, γάμοι, θάνατοι, τίτλοι βιβλίων ή είδη εκδόσεων, λατρευτικές χειρονομίες κλπ. Είχε γίνει πλέον δυνατή η μελέτη της συγκεκριμένης εξέλιξης των παραπάνω δεικτών. Κυρίως, όμως, η χρησιμοποίησή τους για την κατασκευή λιγότερο ή περισσότερο περίπλοκων μοντέλων.

Αυτές οι διαδικασίες εντάσσονταν συνολικά σε μια μακροϊστορική προοπτική. Πιο συγκεκριμένα, θεωρούσαν ότι η κλίμακα παρατήρησης δεν αποτελεί μια μεταβλητή της έρευνας, διότι υπέθεταν, τουλάχιστον άρρητα, μια εκ των πραγμάτων συνέχεια του κοινωνικού, που εξουσιοδοτούσε μια προσέγγιση των αποτελεσμάτων, η αλληλουχία των οποίων δεν φαινόταν να δημιουργεί κάποιο πρόβλημα: η ενορία, ο Νομός ή το Διαμέρισμα, η πόλη ή το επάγγελμα, φαινόταν με αυτό τον τρόπο ότι μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως ουδέτερα πλαίσια, να γίνουν αποδεκτά όπως ακριβώς εξήχθησαν από τις πηγές, να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο της απλής συσώρευσης δεδομένων.

Οι αρχαικές μαρτυρίες θεωρούνται ως πηγές άντλησης δεδομένων, τα οποία μπορούν να κατηγοριοποιηθούν, να μετρηθούν και να χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή μοντέλων. Κατασκευάζεται, έτσι, ένα ταξινόμικό πλαίσιο, σύμφωνα με το οποίο κάποια φαινόμενα (θεωρούμενα ως δεδομένα) κρίνονται ως «φυσιολογικά», αφού παρουσιάζονται ως επαναλαμβανόμενα, ενώ κάποια άλλα απορρίπτονται ως «εξαιρέσεις».

Το ότι η ιστορική γνώση συνεπάγεται την κατασκευή σειρών μαρτυριών, αυτό είναι κάτι το προφανές. Λιγότερο προφανής είναι η στάση που ο ιστορικός μπορεί να υιοθετήσει απέναντι στις «ανωμαλίες» που αναδύονται από τις μαρτυρίες, ή τις «ανώμαλες» μαρτυρίες.

Η μικροϊστορία, τα Annales, η κλίμακα: Απόκριση στον Κάρλο Γκίντζμπουργκ

Συντάχθηκε απο τον/την Maya
Σάββατο, 30 Μάρτιος 2019 08:53 -

Ο Φυρέ, για παράδειγμα, πρότεινε να τις παραμερίσουμε, θεωρώντας ότι το «άπαξ» (αυτό που είναι μαρτυρημένο μόνο μια φορά / αυτό που προέρχεται από μια και μοναδική μαρτυρία), δεν είναι χρησιμοποιήσιμο εντός της προοπτικής της σειραϊκής ιστορίας. [3] Όμως το «άπαξ», σύμφωνα με τον Γκίντζμπουργκ, δεν υπάρχει. Κάθε μαρτυρία, ακόμα κι αν ξεφεύγει τελείως από μια «κανονικότητα», είναι εντάξιμη σε μια σειρά (ή και σε περισσότερες από μία), κι όχι μόνο αυτό: μπορεί να χρησιμεύσει, αν αναλυθεί με σωστό τρόπο, στο να ριχθεί φως σε μια πιο ευρεία σειρά μαρτυριών».

[4]

Ο δεύτερος, χρονολογικά, «αντίπαλος» των μικροϊστορικών είναι η λεγόμενη ιστορία των νοοτροπιών. Σύμφωνα με την κριτική του Γκίντζμπουργκ, «χάρη στην διαταξική έννοια της «συλλογικής νοοτροπίας», τα αποτελέσματα μιας έρευνας που διεξήχθη στο λεπτότατο στρώμα της κοινωνίας, το οποίο απαρτιζόταν από καλλιεργημένα άτομα, επεκτείνονται σιωπηρά ώσπου αγκαλιάζουν [μια ολόκληρη ιστορική περίοδο] χωρίς να αφήσουν τίποτε απ' έξω. Πίσω από τις θεωρητικές κατασκευές γύρω από τη συλλογική νοοτροπία επανεμφανίζεται η παραδοσιακή ιστορία των ιδεών». [5]

Η ποσοτική ιστορία και η ιστορία των νοοτροπιών, αν και σύμφωνα με τις θεωρητικές διακηρύξεις των μελών της «σχολής» των *Annales* αποσκοπούν και εκκινούν από μια προσπάθεια «εκδημοκρατισμού» ή μάλλον «εξίσωσης» (egalisation) της ιστορίας, μέσω της ένταξης μεγαλύτερων τμημάτων του πληθυσμού των κοινωνιών του παρελθόντος, ή και του συνόλου τους, στο στόχαστρο της ιστορικής έρευνας, στην πραγματικότητα δεν επιτελούν κάτι τέτοιο. Η σημαντικότερη έλλειψη της σειραϊκής ιστορίας εμφανίζεται ακριβώς εκεί όπου θα έπρεπε να βρίσκεται ο θεμελιακός σκοπός της: στην «εξίσωση των υποκειμένων ως προς τον ρόλο τους ως οικονομικών και κοινωνικο-πολιτισμικών παραγόντων». Αυτή η εξίσωση (egalisation) είναι διπλά παραπαιστική. Από τη μια μεριά θέτει σε παρένθεση ένα στοιχείο: σε κάθε κοινωνία οι μαρτυρίες είναι εκ των πραγμάτων άνισες, αφού οι συνθήκες ένταξης στην παραγωγή τους συνδέονται με την εξουσία και άρα με την ανισότητα. Από την άλλη μεριά, εκμηδενίζει τις διαφορετικότητες των υπαρχουσών μαρτυριών, εμμένοντας μόνο σε αυτό που είναι ομοιογενές και συγκρίσιμο.

Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι αυτή η αντιθετικιστική στάση του Γκίντζμπουργκ συμβαδίζει και με ένα αξιακά προσανατολισμένο γνωστικό ενδιαφέρον. Ένας αμερικανός ιστορικός που, παρά τις διαφορές του ως προς τη μέθοδο, άσκησε κριτική στην κυρίαρχη τάση της κοινωνικής ιστορίας των *Annales*, έθεσε το ζήτημα ως εξής: «είχαμε σε κάποιο βαθμό συνειδητοποιήσει ότι υιοθετώντας τις ποσοτικές μεθόδους συμμετείχαμε στη γραφειοκρατική και αναγωγιστική λογική της μεγάλης επιστήμης, που αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος του συστήματος στο οποίο ασκούσαμε κριτική».

[6]

Μια «προοδευτική» (πολιτικά) ιστορική επιστήμη, λοιπόν, η οποία αποσκοπεί στη συσώρευση δεδομένων και «προοδεύει» όσο αυξάνεται ο όγκος τους, αλλά, παράλληλα, και μια ιστορική επιστήμη που δεν προβληματίζεται για την ταξινόμηση που εφαρμόζει, αναπαράγοντας, έτσι, την κυρίαρχη ταξινόμηση της εποχής της.

Το μικροϊστορικό παράδειγμα είναι θεμελιωδώς διαφορετικό. Βασίζεται στην αρχή σύμφωνα με την οποία η επιλογή μιας κλίμακας παρατήρησης παράγει κάποια αποτελέσματα γνώσης και μπορεί να γίνει το εργαλείο μιας συγκεκριμένης γνωστικής στρατηγικής. Η μεταβολή της εστιακής απόστασης του αντικειμένου δεν σημαίνει μεγέθυνση ή μίκρυνση των διαστάσεων του αντικειμένου στο στόχαστρο: σημαίνει μεταβολή της μορφής και της πλοκής. Σημαίνει μεταβολή του περιεχομένου της παρουσίασης, δηλαδή της επιλογής αυτού που είναι δυνατόν (και ενδιαφερόμαστε) να παρασταθεί.

Η μικροϊστορία, τα Annales, η κλίμακα: Απόκριση στον Κάρλο Γκίντζμπουργκ

Συντάχθηκε απο τον/την Maya
Σάββατο, 30 Μάρτιος 2019 08:53 -

Η κλίμακα

Θα επιμείνω λίγο ακόμα στην επιλογή της κλίμακας, διότι συχνά η μικροϊστορία θεωρείται ως ένα αντιθετικό, ασύμμετρο παράδειγμα ως προς κάτι άλλο, την παραδοσιακή μορφή ιστορικής παρατήρησης. Θα πρέπει να καταστεί έκδηλο ότι κάτι τέτοιο δεν είναι ακριβές. Μια εικόνα για να γίνει πιο σαφής η φράση «μεταβολή της κλίμακας» [\[7\]](#) : Το 1966 ο Μικελάντζελο Αντονιόνι σκηνοθέτησε μια ταινία με τον χαρακτηριστικό τίτλο *Blow up*. Σε αυτή την ταινία, αφηγείται την ιστορία ενός λονδρέζου φωτογράφου ο οποίος φωτογραφίζει μια σκηνή της οποίας είναι μάρτυρας. Όταν εμφανίζονται τις φωτογραφίες, η σκηνή του φαίνεται ακατανόητη, υπάρχουν κάποιες λεπτομέρειες τις οποίες δεν μπορεί να εντάξει σε ένα εξηγητικό σχήμα. Από περιέργεια τις μεγεθύνει - αυτό σημαίνει ο τίτλος), μέχρι του σημείου μια λεπτομέρεια, που προηγουμένως δεν φαινόταν εξαιτίας του απειροελάχιστου μεγέθους της, να τον οδηγήσει σε ένα πεδίο ανάγνωσης διαφορετικό από τα προηγούμενα, τα οποία είχαν να κάνουν με την ανάγνωση των φωτογραφιών ως συνόλου. Η αλλαγή της κλίμακας του επέτρεψε να περάσει από μια ιστορία σε μια άλλη (ή και σε πολλές άλλες). Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με τη μικροϊστορία. Κάποια πράγματα μπορούν να παρατηρηθούν και να εξηγηθούν μόνο στο μικροεπίπεδο. Η επιλογή της κλίμακας είναι συνάρτηση του ενδιαφέροντος, του αντικειμένου παρατήρησης και του τρόπου κατασκευής του. Αλλάζω κλίμακα σημαίνει κατασκευάζω ένα αντικείμενο εντός της, και συγκροτώ ένα κατάλληλο εννοιολογικό πλαίσιο για να το παρατηρήσω.

Όσα «διαφεύγουν» της προσοχής

Σύμφωνα με τον Εντόαρντο Γκρέντι, η κυρίαρχη κοινωνική ιστορία, έχοντας επιλέξει να οργανώσει τα δεδομένα της στο εσωτερικό κατηγοριών οι οποίες επιτρέπουν τη μέγιστη δυνατή συσσωμάτωσή τους αφήνει να της διαφύγουν όλα όσα εντάσσονται στο πεδίο των συμπεριφορών και της κοινωνικής εμπειρίας ή της κατασκευής της ταυτότητας μιας ομάδας, κάνοντας αδύνατη, εξαιτίας του ίδιου του τρόπου έρευνας, την ενσωμάτωση όσο το δυνατόν περισσότερο διαφοροποιημένων δεδομένων. Αυτό που απασχολεί τους μικροϊστορικούς είναι η ανάπτυξη μιας ερευνητικής στρατηγικής που να μη βασίζεται πια, κατά κύριο λόγο, στην μέτρηση ιδιοτήτων αφηρημένων από την ιστορική πραγματικότητα αλλά, αντίθετα, να προχωρά έχοντας ως κανόνα την ενσωμάτωση και τη μεταξύ τους διάθρωση, του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού αυτών των ιδιοτήτων.

Το μικροϊστορικό διάβημα αποσκοπεί στον εμπλουτισμό της κοινωνικής ανάλυσης με περισσότερες, πιο σύνθετες και πιο ευέλικτες μεταβλητές. Πρόκειται για την προσπάθεια κατασκευής «ενός παραδείγματος που να αποβλέπει στη γνώση του ατομικού, αλλά και που, παράλληλα, δεν θα εγκαταλείπει την προσπάθεια φορμαλιστικής περιγραφής και επιστημονικής γνώσης ακόμα και του ατομικού».

[\[8\]](#)

Το ατομικό, αυτό που εθεωρείτο ως «ανωμαλία» εντός ενός (προκατασκευασμένου, συχνά άρρητου) κανόνα, ένα συμβάν, αλλά και ένα δίκτυο σχέσεων, μια λογική συμβιβασμού, ένα σύστημα δοξασίων, η ταυτότητα μιας ομάδας, είτε μικρής είτε μεγάλης, μια συγκυρία, θα πρέπει να διερευνάται με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να ενταχθεί σε μια συγκριτική οπτική.

Η μικροϊστορία, τα Annales, η κλίμακα: Απόκριση στον Κάρλο Γκίντζμπουργκ

Συντάχθηκε απο τον/την Maya
Σάββατο, 30 Μάρτιος 2019 08:53 -

Οι μικροϊστορικοί χρησιμοποιούν τις «ανωμαλίες» (σημάδια, ενδείξεις, ίχνη) για να φωτίσουν αρχαικές σειρές, οι οποίες αν μελετηθούν με βάση την ομοιότητά τους και μόνο θα μείνουν αδιαφανείς και σκοτεινές. Με την έννοια του «εξαιρετικού φυσιολογικού», αυτού του οξύμωρου που λάνσαρε ο Γκρέντι, διαφαίνεται η έλλειψη συνοχής της πραγματικότητας και των συστημάτων κανόνων, στο εσωτερικό των οποίων κατασκευάζονται οι στρατηγικές των ιστορικών υποκειμένων, υπογραμμίζεται η δημιουργικότητα, η ικανότητα προσαρμογής και ελιγμών τους, και όχι η απλή αποκρισιμότητά τους στις συνθήκες του πλαισίου εντός του οποίου κινούνται. Το «εξαιρετικό φυσιολογικό» σημαίνει επίσης ότι μια μοναδική μαρτυρία, ένα μοναδικό ντοκουμέντο, ένα μοναδικό γεγονός, περιέχουν εντός τους στοιχεία τόσο «φυσιολογικά», ώστε να μην έχουν συλληφθεί προηγουμένως (όπως το *Χαμένο γράμμα* του Πόε), τα οποία όμως προσφέρουν το κλειδί για την αποκωδικοποίηση αυτού το οποίο θα παρέμενε βουβό από κάποιον που θα το ερευνούσε μόνο από την οπτική γωνία της επαναληπτικότητας των παραγόντων: το μεγάλο, από το οποίο, αφαιρώντας, θα φτάναμε στο μικρό, ή σε σύγκριση με το οποίο το μικρό θα παρουσιαζόταν μόνο ως μια απλοποίηση του ή, το αντιπροσωπευτικό δείγμα, όπως αυτό χρησιμοποιείται στην κοινωνική ιστορία.

Έχουμε να κάνουμε, λοιπόν, υπό μια έννοια, και με μια διαφορετική, αντιθετική κίνηση γενίκευσης: η «γενική ιστορία» γενικεύει διά της συσσώρευσης δεδομένων, διά της έκτασης, διατηρώντας μόνο ένα μέρος των χαρακτηριστικών τους (όσα μπορούν να ποσοτικοποιηθούν, να μετρηθούν και να συγκριθούν μεταξύ τους) ενώ, αντίθετα, οι «μικροϊστορικές» εργασίες, οι οποίες είναι μελέτες περίπτωσης, εργάζονται με μια συνολική, εντατική, εις βάθος ανάλυση.

Γι' αυτό το λόγο, είναι πολύ σημαντική η γνώση του πλαισίου αναφοράς, που γίνεται με την ένταξη ενός γεγονότος, μιας συμπεριφοράς ή μιας έννοιας εντός μιας σειράς ομοίων γεγονότων, συμπεριφορών, εννοιών, ακόμα κι αν αυτά απέχουν στο χρόνο και τον χώρο. Το πλαίσιο είναι η ταυτοποίηση όχι μόνο του συνόλου των πραγμάτων που μοιράζονται έναν κοινό χαρακτήρα, αλλά μπορεί να είναι και το πεδίο μιας αναλογίας, δηλαδή το πεδίο της ομοιότητας σχέσεων μεταξύ πραγμάτων που μπορεί και να είναι πολύ διαφορετικά, μεταξύ συστημάτων σχέσεων εντός των οποίων εντάσσονται διαφορετικά πράγματα. Έτσι, ένα ιστορικό υποκείμενο μπορεί να ενταχθεί σε πλαίσια διαφορετικών διαστάσεων και επιπέδων, από το συνολικό στο τοπικό.

Δεν υπάρχει ένα ενοποιημένο, ομοιογενές πλαίσιο αναφοράς στο εσωτερικό του οποίου τα ιστορικά υποκείμενα προσδιορίζουν τις επιλογές τους. «Αυτή η άρνηση μπορεί να γίνει κατανοητή με δύο αλληλοσυμπληρούμενους τρόπους. Ως μια επίκληση στην πολυπλοκότητα των εμπειριών και των κοινωνικών αναπαραστάσεων, οι οποίες είναι κάποτε αλληλοσυγκρουόμενες, κάποτε αμφίσημες, διαμέσου των οποίων οι άνθρωποι κατασκευάζουν τον κόσμο και τις πράξεις τους, αλλά και ως μια πρόσκληση για αντιστροφή του συνηθισμένου τρόπου ανάλυσης των ιστορικών, δηλαδή αυτού που συνίσταται στο να αρχίζουμε από το συνολικό πλαίσιο αναφοράς ενός κειμένου για να εντάξουμε και να ερμηνεύσουμε το κείμενο. Αυτό που προτείνεται είναι, αντίθετα, η ανακατασκευή της πολλαπλότητας των πλαισίων αναφοράς που είναι αναγκαία για την ταυτοποίηση και την κατανόηση των παρατηρούμενων συμπεριφορών. Και έτσι, ξαναβρίσκουμε το πρόβλημα της κλίμακας παρατήρησης. Αυτό που μας επιτρέπει να συλλάβουμε η εμπειρία ενός υποκειμένου, μιας ομάδας ή ενός χώρου, είναι μια συγκεκριμένη πτυχή της συνολικής ιστορίας». [\[9\]](#)

Γιατί όμως όλα αυτά; Είναι το γνωστικό ενδιαφέρον που υποχρεώνει, κατά κάποιον τρόπο, τους μικροϊστορικούς να προβούν σε όλες αυτές τις θεωρητικές κινήσεις που περιέγραφα σχηματικά παραπάνω. Είναι η προσπάθεια άρσης, στο πεδίο της ιστοριογραφίας, της ανισότητας των φωνών των κυρίαρχων και των μελών των υπάλληλων τάξεων, όσων «δεν έχουν φωνή»: Στην περίπτωση του Γκίντζμπουργκ, οι δευτεροί οφείλουν να εντάσσονται στην ιστορική έρευνα όχι διά της ανωνυμίας (ως μια ομοιόμορφη και ομοιογενής μάζα της στατιστικής), ούτε ως αβουλοι αποδέκτες ή καταναλωτές μιας κυρίαρχης, συμπαγούς κουλτούρας που καταφθάνει από «ψηλά» ή «απ' έξω», αλλά ως παραγωγοί νοήματος, πολιτισμού, κουλτούρας, η οποία συναλλάσσεται, συνδιαλέγεται, παρά την ανισότητα των σχέσεων ισχύος, με την ηγεμονική. Επειδή, όμως, η κοινωνική ισχύς έχει ήδη αποτυπωθεί στο είδος και την ποσότητα των διασωζόμενων μαρτυριών, είναι απαραίτητη η εύρεση μιας μεθόδου ανάγνωσης τους που να επιτρέπει και στο παραμικρό ίχνος, τον παραμικρό ψίθυρο των καταπιεσμένων να εντοπιστεί στις μαρτυρίες. Γνωρίζοντας, βέβαια, κατά βάθος, ότι «μονάχα στη λυτρωμένη ανθρωπότητα ανήκει ολότελο το παρελθόν της».

Η μικροϊστορία, τα Annales, η κλίμακα: Απόκριση στον Κάρλο Γκίντζμπουργκ

Συντάχθηκε απο τον/την Maya
Σάββατο, 30 Μάρτιος 2019 08:53 -

Το προνομιακό αντικείμενο της έρευνας του Γκίντζμπουργκ εστιάζοταν, αρχικά, στην ανακατασκευή της κουλτούρας των υπάλληλων τάξεων κατά την νεωτερικότητα. «Η σπανιότητα των μαρτυριών που αφορούν τις συμπεριφορές και τις στάσεις των υπάλληλων τάξεων του παρελθόντος είναι φυσικά το πρώτο εμπόδιο στο οποίο προσκρούουν οι έρευνες αυτού του είδους»¹. Το δεύτερο εμπόδιο είναι η προκατάληψη των ιστορικών, οι οποίοι δεν αποδεχόνταν, τουλάχιστον μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1960, ότι οι υπάλληλες τάξεις διέθεταν μια κουλτούρα, αλλά θεωρούσαν ότι μόνο τα μορφωμένα στρώματα θα μπορούσαν να συνδεθούν με αυτή την έννοια. Αυτή η «απουσία» από την ιστορική ατζήτηση της εποχής, οδήγησε τον Γκίντζμπουργκ στην υιοθέτηση μιας έννοιας «κουλτούρας» από την ανθρωπολογία.

Ο Γκίντζμπουργκ αποσκοπεί να εντάξει μέσα σ' αυτήν όσα ο ίδιος θεωρεί ως στοιχεία της «κουλτούρας των υπάλληλων τάξεων». Πρόκειται περισσότερο για την υιοθέτηση ενός περιγράμματος, μιας δομής, ενός χώρου εντός του οποίου μπορούν να ενταχθούν τα αποτελέσματα των εξειδικευμένων ερευνών των ιστορικών που μελετούν μια σειρά φαινομένων που μπορούν να ενταχθούν μέσα στην κατηγορία «κουλτούρα», παρά μια υιοθέτηση κάποιας συγκεκριμένης ανθρωπολογικής θεωρίας.²

Η σχέση μεταξύ της κουλτούρας των υπάλληλων τάξεων και της κουλτούρας των ηγεμονικών τάξεων είναι διαλεκτική. Πρόκειται για μια πολύπλοκη θεματολογία που ανέπτυξε, στα πρώτα του έργα, σε τελική ανάλυση, στην τελική ανάλυση αλλά και για μια αναφιλητή επικαιριότητα και αλληλεπίδραση.

Το δεύτερο στοιχείο που πρέπει να προσέχουμε εδώ, είναι η φράση από τη μεριά του Γκίντζμπουργκ, του Διπλού ορθολογικό-αρθρολογικό. Θεωρεί, δηλαδή, ότι είναι δυνατή μια ορθολογική ανακατασκευή ορθολογικών φαινομένων (όπως, λ.χ. η μελέτη κατά τους νεωτερικούς χρόνους) στόχος της οποίας δε θα είναι ο εξορθολογισμός τους αλλά η εύρεση της λογικής των δράσεων υποκειμένων, (μέσω της εύρεσης του νοήματος που αποδίδουν αυτά στις

συνέπειες και τις πράξεις τους), η οποία αποτελεί στοιχείο της κουλτούρας τους.³ Η κατάληξη από τον Κάρλο Γκίντζμπουργκ από τον τίτλο του «Αποκρίση στον Κάρλο Γκίντζμπουργκ» είναι η ίδια, όπως και η φράση, η οποία αποτελεί στοιχείο της κουλτούρας τους.⁴

Η μικροϊστορία, τα Annales, η κλίμακα: Απόκριση στον Κάρλο Γκίντζμπουργκ

Συντάχθηκε απο τον/την Maya
Σάββατο, 30 Μάρτιος 2019 08:53 -

Η μικροϊστορία, τα Annales, η κλίμακα: Απόκριση στον Κάρλο Γκίντζμπουργκ

Συντάχθηκε απο τον/την Maya
Σάββατο, 30 Μάρτιος 2019 08:53 -

Η μικροϊστορία, τα Annales, η κλίμακα: Απόκριση στον Κάρλο Γκίντζμπουργκ

Συντάχθηκε απο τον/την Maya
Σάββατο, 30 Μάρτιος 2019 08:53 -

Η μικροϊστορία, τα Annales, η κλίμακα: Απόκριση στον Κάρλο Γκίντζμπουργκ

Συντάχθηκε απο τον/την Maya
Σάββατο, 30 Μάρτιος 2019 08:53 -
